

Дерев'янку Б.В. Гарантії та захист прав суб'єктів господарювання як запорука добробуту Українського народу / Б.В. Дерев'янку, Р.В. Счастливцева // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності на сучасному етапі державотворення в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 2 грудня 2016 року / Упорядники: І.В. Іванов, Є.В. Зозуля, А.В. Гончаров. — Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2016. — С. 18-22.

ГАРАНТІЇ ТА ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ДОБРОБУТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Дерев'янку Богдан Володимирович

*Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету, д.ю.н.,
професор, заступник директора,
професор кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки*

Счастливцева Руфіна Валеріївна

*Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету,
магістрант*

Основні класичні та сучасні економічні теорії вказують на неможливість та неефективність функціонування ринкової економіки без державного втручання [1, с. 77-78]. У сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому. Економічна тактика – сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку економіки. Формалізація політичних цілей і завдань, засобів і способів їх реалізації, надання їх змісту нормативного характеру здійснюється шляхом прийняття правових актів, передбачених Конституцією України. Насамперед це засади внутрішньої і зовнішньої політики, які визначає Верховна рада України, відповідно до якої, приймаються рішення про розподіл видатків, шляхом затвердження Державного бюджету України, а також затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, та програм діяльності Кабінету Міністрів України, які схвалює парламент.

Загальна вимога до формування правового господарського порядку полягає в оптимальному поєднанні ринкового саморегулювання економічних відносин

Дерев'янка Б.В. Гарантії та захист прав суб'єктів господарювання як запорука добробуту Українського народу / Б.В. Дерев'янка, Р.В. Счастливцева // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності на сучасному етапі державотворення в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 2 грудня 2016 року / Упорядники: І.В. Іванов, Є.В. Зозуля, А.В. Гончаров. — Кривий Ріг : ДЮО МВС України, 2016. — С. 18-22.

суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів. Регулювання державою макроекономічних процесів завжди має політичний характер, тобто залежить від політичних інтересів, які реалізує дана конкретна влада.

Відповідно до ч. 2 статті 19 Конституції органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці конституційні обмеження волі держави у сфері господарювання створюють межі її правосуб'єктності. Вона обмежена цілями, заради яких існує держава (цільова правосуб'єктність). Держава бере участь у господарському обороті не в своїх інтересах, а з метою найбільш ефективного відправлення влади, що визначає сутність правоздатності держави. Тобто остання, вступаючи у господарській оборот, повинна додержуватися свого призначення [2, с. 18]. Саме тому Конституцією гарантується право кожному на підприємницьку діяльність, не заборонене законом, але підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом. Як встановлено в ч. 1 статті 78 Конституції, народні депутати України здійснюють свої повноваження на постійній основі і не можуть мати іншого представницького мандата, бути на державній службі, обіймати інші оплачувані посади, займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності), входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку. Обрані представники народу не мають права займатися підприємницькою діяльністю з тією метою, щоб їх інтереси у сфері господарювання не впливали на цільову правосуб'єктність держави. Але наведена норма Конституції не проголошує прямого зобов'язання уникати будь-яких непрямих відносин, що можуть мати вплив на правовий господарський порядок. В Україні вже достатньо тривалий період часу спостерігається тенденція, що зумовлює лобіювання інтересів окремих суб'єктів господарювання. Причиною цього можна вважати обставини, що змушують їх відстоювати свої права, в тому числі на захист права власності (ст. 41 Конституції) та право на захист від неправомірного втручання в їх господарську діяльність. Право на захист від обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, які

Дерев'янку Б.В. Гарантії та захист прав суб'єктів господарювання як запорука добробуту Українського народу / Б.В. Дерев'янку, Р.В. Счастливцева // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності на сучасному етапі державотворення в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 2 грудня 2016 року / Упорядники: І.В. Іванов, Є.В. Зозуля, А.В. Гончаров. — Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2016. — С. 18-22.

відповідно до ч. 3 статті 42 Конституції, забезпечуються державою, але недостатньо гарантуються на практиці. Державою не можуть гарантуватися однакові для всіх права, коли її представники, що формують правовий порядок здійснення господарської діяльності, зацікавлені в такому його прояві, що буде задовольняти їх господарські інтереси, які в свою чергу можуть суперечити загальносуспільним та призводити до порушень економічних процесів.

Саме ці обставини, тобто недостатня захищеність та гарантованість прав СПД, спонукають підприємців просувати своїх кандидатів або самим балотуватися на державні посади. Вважаємо, що державна влада має складатися з компетентних фахівців, покликаних забезпечити вихід країни на випереджальний шлях розвитку та водночас не мають ніякого прямого відношення до бізнесу. При цьому в першу чергу, враховуючи інтереси всіх суб'єктів господарювання, необхідно гарантувати їм право на власність та збереження конкурентних позицій.

Ч. 4 статті 13 Конституції визначає, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Саме з положень наведеної статті випливає, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, що буде запорукою соціальної спрямованості економіки. Оскільки господарювання не є самоціллю, а підпорядковується задоволенню різноманітних, перш за все соціально-економічних, потреб людини, в ч. 3 статті 10 Господарського Кодексу України (далі – ГК України) встановлено, що держава повинна здійснювати відповідну політику в соціально-економічній сфері. Йдеться про соціальну політику захисту прав споживачів, політику заробітної плати і доходів населення, політику зайнятості, політику соціального захисту та соціального забезпечення. Реалізація названих напрямів політики в соціально-економічній сфері також впливає із засад Конституційного ладу України: визначення її як соціальної держави (ст. 1 Конституції), забезпечення державою соціальної спрямованості економіки (ст. 13 Конституції), а також ряду основоположних прав і свобод громадян, закріплених Конституцією. Серед них право кожного на вільний розвиток своєї особистості (ст. 23 Конституції), право на працю (ст. 43 Конституції), право на відпочинок (ст. 45 Конституції), право на соціальний захист (ст. 46 Конституції), право кожного на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48 Конституції), інші

Дерев'яно Б.В. Гарантії та захист прав суб'єктів господарювання як запорука добробуту Українського народу / Б.В. Дерев'яно, Р.В. Счастливцева // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності на сучасному етапі державотворення в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 2 грудня 2016 року / Упорядники: І.В. Іванов, Є.В. Зозуля, А.В. Гончаров. — Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2016. — С. 18-22.

соціальні права. Тим, хто працює, Конституцією надано також право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів (ст. 44 Конституції) та право на участь громадян у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів (ст. 36 Конституції). Захисту прав споживачів присвячені положення статей 20 та 39 ГК України, в ст. 69 встановлено вимоги до підприємств щодо їх соціальної діяльності, а ст. 19 передбачає здійснення державою контролю і нагляду за господарською діяльністю, зокрема у сфері виробництва і праці, споживання, цін тощо. Таким чином, ГК України не лише проголошує необхідність реалізації зазначених напрямів політики у соціально-економічній сфері, а й закріплює певні загальні законодавчі вимоги щодо такої реалізації [2, с. 24].

Тобто норми ГК України встановлюють межі вибору варіанта поведінки для суб'єктів господарювання з метою забезпечення основних конституційних прав учасників господарського обороту, які безпосередньо перебувають в трудових відносинах із суб'єктом господарювання або користуються його товарами чи послугами. Делегування такого великого масиву конституційних обов'язків суб'єктів господарювання не може зводитись лише до наглядових та контролюючих заходів над їх діяльністю з боку держави. Основним завданням економічної політики, на нашу думку, вбачається створення необхідних та сприятливих умов для провадження господарської діяльності у державі. Причиною такого твердження є те, що держава не в змозі забезпечити реалізацію основних прав всім громадянам країни навіть з найкращою законодавчою базою в світі. З тієї тільки причини, що їх забезпечення потребує фінансових вкладень, з яких формується бюджетний фонд. Тому від рівня надходження до бюджету коштів, який формується перш за все за рахунок податкових зборів від провадження господарської діяльності, залежить ступінь забезпечення прав та свобод громадян.

Відносини в економіці спрямовані на досягнення як приватних інтересів їх учасників, так і на досягнення публічних інтересів усього суспільства та держави. При цьому починаючи з ХХ століття у сфері економіки останні переважають перші [1, с. 78]. А отже, державне регулювання макроекономічних процесів та, відповідно, економічна політика має бути спрямована на здійснення заходів, що будуть в повній мірі відображати гарантованість прав суб'єктів господарювання, створення

Деревянко Б.В. Гарантії та захист прав суб'єктів господарювання як запорука добробуту Українського народу / Б.В. Деревянко, Р.В. Счастливцева // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності на сучасному етапі державотворення в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 2 грудня 2016 року / Упорядники: І.В. Іванов, Є.В. Зозуля, А.В. Гончаров. — Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2016. — С. 18-22.

сприятливих умов для ведення бізнесу, включаючи заохочувальні засоби здійснення господарської діяльності в найбільш прибуткових галузях. З метою виконання суб'єктами господарювання основної суспільно-економічної функції – насичення ринку якісними товарами та послугами, поповнення бюджету і надання нових робочих місць найманим працівникам.

Можна зробити висновок, про те, що представники державної влади, які мають можливість безпосередньо впливати на визначення правового господарського порядку, повинні служити народу так, як це проголошено в статті 79 Конституції, а саме: дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу (ч. 2), а отже, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників (ч. 3), про що вони складають присягу.

Вихід із ситуації, що склалася, можна знайти шляхом чіткого розмежування політики від бізнесу та навпаки. Звісно таким чином, щоб права підприємців були захищені, а влада була повністю неупередженою та незалежною від їх суб'єктивних втручань. На перший погляд мета з практичної точки зору здається утопічною, але вона є лише відображенням проголошених Конституцією України засад.

Література

1. Деревянко Б. В. Доцільність регулювання відносин в економіці Господарським кодексом: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / Б. В. Деревянко // Форум права. — 2016. — № 2. — С. 77-82. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_13.pdf
2. Конституція України від 28 червня 1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1996 р. — № 30. — Ст. 141.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 776 с.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436—IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22. — Ст. 144.